

REGIONALIZMI U FRANCUSKOM JEZIKU: ANALIZA JEZIČKIH POSEBNOSTI REGIJA NA EVROPSKOJ TERITORIJI FRANCUSKE

Anica **Bojić**, Filološki fakultet, Univerzitet Crne Gore, anica.b@ucg.ac.me

Original scientific paper

DOI: 10.31902/flil.47.2024.13

UDC: 811.133.1'28

Apstrakt: U radu se bavimo analizom jezičke situacije u Francuskoj uzimajući za predmet istraživanja regionalizme karakteristične za njene različite oblasti. Istraživanje je zasnovano na proučavanju regionalnih izraza aktuelnih trinaest regija na evropskoj teritoriji Francuske koje smo svrstali u grupe na osnovu njihove geografske pozicije i sličnosti lingvističke situacije i tako podijelili teritoriju Heksagona na pet značajnih jezičkih oblasti. Pokušavamo da utvrdimo porijeklo, pronađemo ekvivalente u standardnom francuskom i pružimo adekvatan prevod francuskih regionalizama na crnogorski jezik. Pri odabiru riječi koje smo tumačili, koristili smo se najskorije sprovedenim istraživanjima u domenu francuskih regionalizama. U pitanju je rad lingviste Matje Avanzija (Mathieu Avanzi) koji je na osnovu onlajn anketa u svojoj knjizi *Atlas du français de nos régions*, kao i na blogu *Français de nos régions* koji vodi već duži niz godina, pružio na uvid stotinak tematskih karata urađenih na osnovu odgovora od strane desetine hiljada ispitanika, a koje oslikavaju aktuelnu jezičku situaciju povodom zastupljenosti regionalizama u francuskim regijama.³⁷

Ključne riječi: regionalizam, regionalni francuski jezik, dijalekt, evropska teritorija Francuske, Heksagon

1. Uvod

Budući da je u Francuskoj uspostavljena jednojezična politika, skloni smo da francuski jezik smatramo homogenim. Međutim, stvarnost je nešto drugačija jer postoji širok spektar izraza specifičnih za svaku regiju. Iako mnogi jezici sadrže svoje regionalne i lokalne varijante, istorija francuskog jezika svjedoči o postojanju velikog broja dijalekata, što potvrđuje naše uvjerenje da je područje Francuske naročito zahvalno za izučavanje ove teme. Ovo istraživanje se vezuje za evropsku teritoriju

³⁷ Rad predstavlja skraćenu i prilagođenu verziju teksta nastalog u okviru istraživanja u svrhu izrade master rada.

Francuske, ali ne treba zaboraviti da francuska teritorija uključuje i prekomorske regije i departmane u kojima regionalne varijante imaju nešto drugačiji status.

Ideja rada jeste da predstavi lingvističke posebnosti francuskih regija tumačenjem najpoznatijih regionalnih izraza svake od njih, a koji se vezuju za jednu od pet oblasti na teritoriji Heksagona: zapadnu, sjevernu, sjeveroistočnu, centralno-istočnu i južnu.

Leksički regionalizmi u francuskom jeziku su bili analizirani za potrebe izrade specijalizovanih rječnika poput Rezoovog (Rézeau 2001) *Dictionnaire des régionalismes de France (DRF)* koji je bio naš glavni izvor podataka prilikom razmatranja porijekla regionalnih izraza. Vjeruje se da su ljudski resursi i vrijeme potrebno za sprovođenje ovakvih istraživanja ograničavali njihov opseg. Sve donedavno, neće biti značajnijih poduhvata u ovoj oblasti, a onda će Avanzi (2017) iskoristiti sredstva savremene tehnologije i pokrenuti anketno istraživanje o vitalnosti regionalnih riječi slično onima koje su sprovodili njegovi prethodnici, a koje će nama poslužiti u odabiru regionalizama koji će biti predmet istraživanja. Rezultati dobijeni analizom predstavljenih izraza će između ostalog omogućiti da otkrijemo jezičke karakteristike različitih oblasti na prostoru Heksagona u cilju da shvatimo lingvističku situaciju u Francuskoj i upoznamo čitaoce sa različitim varijetetima francuskog jezika.

Prilikom analize regionalizama polazimo od pretpostavke da postoje značajne razlike u pogledu rasprostranjenosti njihove upotrebe. Dokazaćemo da se neki od ovih regionalizama mogu čuti na području čitave oblasti u koju smo ih svrstali, neki uglavnom na prostoru jedne pokrajine ili grada, kao i koji od njih imaju mogućnost da u budućnosti izgube svoj regionalni karakter zbog sve većeg širenja ka ostatku teritorije. U procesu utvrđivanja porijekla regionalizama vodimo se pretpostavkom da većina njih potiče iz starih lokalnih narječja (iako su tokom vremena regionalni jezici prolazili kroz različite promjene kako bi dobili današnje obrise), a da se može primijetiti i veliki uticaj jezika graničnih zemalja na regionalne varijante francuskog jezika. Ovaj rad ima za cilj da pruži odgovor na sljedeća pitanja: Koji izrazi karakterišu jezik različitih regija na evropskoj teritoriji Francuske? Iz kojih dijalekata potiču predstavljeni regionalizmi i koliki je uticaj jezika graničnih zemalja? Da li regionalne riječi pronalaze potpune ekvivalente u standardnom francuskom? Koja rješenja pronalazimo prilikom prevoda regionalizama na crnogorski jezik? Odgovori na navedena pitanja će pružiti dublje razumijevanje raznolikosti unutar francuskog jezika.

2. Regionalizmi na zapadu Francuske

U ovom poglavlju ćemo predstaviti neke od najpoznatijih izraza koji se vezuju za zapad Francuske pod kojim podrazumijevamo sljedeće regije: Bretanja (Bretagne), Zemlje Loire (Pays de la Loire), Normandija (Normandie) i Nova Akvitanija (Nouvelle-Aquitaine).

– *a-dreuz* (*a-droezz*, *à dreuze*) loc. prép. kroz, preko, std. fr. *à travers*: *N'it ket a-dreuz an ed*. – N'allez pas à travers le blé. (Gros 1970); loc. adv. krivo, ukrivo, nakrivo, naopako, poprijeko, nakoso, ukoso, std. fr. *de travers*: *M-eus aon, az-peus lakeet da goef a-dreuz*. – Je crois que tu as mis ta coiffe de travers. (Gros 1970). *La route était glissante, ma voiture est partie a-dreuz*. (Avanzi 2017); adj. pijan, napit, nalokan, natučen, std. fr. *ivre*: *J'étais à-dreuz hier soir*. (Pagure 2022)

– *bouiner* (*bouéner*) v. dangubiti, besposličariti; fam. činiti, raditi, std. fr. *glander, bricoler*: *André ! vas-tu descendre ? Tu es là-haut, je parie. Qu'est-ce que tu bouines ? Il est sept heures un quart !* (Étiemble, *L'Enfant de chœur*, 1971)

– *bourrier* (*bourier*) n. m. smeće, otpaci, đubre; smećar; deponija, smetlište, std. fr. *ordure, déchet, débris*: *Ne dis pas de bêtises ! Ramasse plutôt le bourrier*. (Chaillou, *La Croyance des voleurs*, 1990)

– *dalle* n. f. oluk, std. fr. *gouttière*: *Tout un réseau de « dalles » en fer blanc fut posé au rebord des toits pour collecter les eaux de pluie [...]*. (Gaillard, *Le Siècle trioulais*, 1979)

– *débaucher* v. završiti sa poslom, izaći sa posla, std. fr. *sortir du travail*: *Quand je vais travailler au marais, j'emporte toujours un litre de rouge dans cette caisse. En travaillant je le visite de temps en temps. Quand la bouteille est vide, je sais qu'il est temps de débaucher*. (Martin, *Le Marais mouillé d'autrefois*, 1983)

– *embaucher* v. početi sa radom, baciti se na posao, započeti posao, std. fr. *commencer le travail*: *Sa journée ne commence qu'au soir, il n'embauche qu'à l'onzième heure*. (Claudel, *Corona Benignitatis*, 1915)

– *être rendu* v. passif stići, doći do; biti, nalaziti se, std. fr. *arriver, être*: *Trois heures d'arrêt à Moulins, ça laisse le temps de déjeuner et de voir, et je serai rendu à 4 h. 18 d'après-midi à Paris*. (Rey, *La Montagne aux sabots*, 1994)

– *fale* (*falle*) n. f. grlo, želudac, stomak, std. fr. *gorge, estomac, ventre*: *Quand j'étais jeune homme, j'avais un chien. Un policier. Un beau. Avec un nez noir, des oreilles en triangle, une grosse fale grise*. (Leclerc, *Poème à l'automne*, 1945); *avoir la fale basse* – biti gladan, biti praznog stomaka/želuca: *Pis quand on sortait de la messe on avait la fale basse en calvette. C'est pour ça que le dimanche au midi on mangeait tout le temps comme des cochons*. (Levesque, *Le vieux du Bas-du-Fleuve*, 1979).

– *gueille* n. f. krpica, prnja, dronjak, std. fr. *vêtements en lambeaux, haillons, nippes: Elle bouscula ces romanos vêtus de gueilles en les insultant, comme c'est de mode.* (Blanc, *Les Amours de l'oncle César*, 1986)

– *loger* v. stati, zauzeti mjesto, std. fr. *trouver la place: Il vit alors ce qu'il n'avait pas bien vu: en ces yeux soupçonneux logeait une bonté de rude femme populaire.* (Malègue, *Augustin*, t. 2, 1933)

– *ramasse-bourrier* n. m. đubrovnik, std. fr. *pelle-à-balai, pelle-à-poussière: La grand-mère sortait avec un balai et un ramasse-bourrier pour réparer les dégâts.* (Chevalier, *Les Relais de mer*, 1983)

– *tancarville* n. m. stalak za sušenje veša, sušilica za veš, magare, štrik, std. fr. *étendoir à linge: Nous faisons une lessive à la main, les guêtres et les chaussures aussi, et mettons tout à sécher dehors sur un tancarville.* (Gilotiaux, *Deux hirondelles sur les Chemins de Compostelle*, 2015)

Navedeni regionalizmi pronalaze ekvivalente u standardnom jeziku, a zaključujemo da polovina njih (*débaucher, embaucher, ça loge, être rendu i dalle*) u njemu pronalazi i homonime, tačnije *lažne parove (faux amis)*³⁸. Glagoli *débaucher* i *embaucher* se u standardnom jeziku mogu naći u nekom od sljedećih značenja: *débaucher*: pokvariti, zavoditi, odmamiti, navesti na bjekstvo, otpustiti; *embaucher*: angažovati, najmiti (radnike, vojnike), vrbovati. Međutim, u ovoj regiji Francuske, glagol *débaucher* se koristi i kao sinonim za *sortir du travail* tj. „završiti sa poslom, izaći sa posla“, a glagol *embaucher* za *commencer le travail* odnosno „početi sa radom, započeti posao“. Na zapadu nailazimo i na regionalnu upotrebu glagola *loger* (stanovati, boraviti, smjestiti), uglavnom u izrazu *ça loge* karakterističnom za zapad koga Avanzi (2017: 127) slikovito objašnjava: *Si un Bordelais vous montre une valise et vous demande si ça loge dans la malle de votre voiture, il vous demande s'il y a assez de place dans votre coffre pour que l'on puisse y faire entrer le bagage en question.* Glagol *rendre* (vratiti, dati, predati, učiniti, izraziti, dopirati do, voditi ka) je jedan od mnogih glagola u francuskom jeziku koji čini dio različitih izraza, pa u zavisnosti od imenice koja uz njega stoji poprima nova značenja: *rendre visite à quelqu'un* (otići nekome u posjetu), *rendre la justice* (dijeliti pravdu), *rendre l'âme* (ispustiti dušu, umrijeti), *rendre la main* (ustupiti mjesto, popustiti),

³⁸ Pod lažnim parovima tradicionalno se podrazumijevaju homofone ili gotovo homofone riječi dvaju jezika koje se semantički ne podudaraju. Termin *faux amis* prvi su upotrijebili Kesler (Kæessler) i Derokinji (Derocquigny) 1928. godine za etimološki iste riječi kojima se u različitim jezicima značenja razlikuju (Ljubičić 2011).

rendre les armes (predati se), itd. Međutim, na zapadu se *être rendu* koristi i u drugom kontekstu: *J'en suis rendu à moitié de mon livre*, gdje je glagol *rendre* upotrebljen umjesto glagola *arriver*, ili u rečenicama u kojima poprima značenje glagola *être* ili *se trouver*, poput *Où donc qu'ils sont rendus les ciseaux?* U standardnom jeziku nailazimo i na riječ *dalle* koja predstavlja ploču (*plaque*), dok u ovoj regiji zamjenjuje riječ *gouttière* (oluk).

Uočavamo raznolikost porijekla navedenih regionalizama, obuhvatajući bretonski jezik (*a-dreuz*, poznat i u oblicima *a-droezz* i *à dreuze*, karakterističan za Bretanju), starofrancuski jezik koji se govorio u srednjovjekovno doba (*gueille* koji se vezuje za oblast Žironda, potiče iz XVII vijeka, od starofrancuske riječi *guenipe* koja ima za osnovu galsku riječ *wádana* – voda), latinski jezik (*bourrier*, od *burra* – *éttoffe grossière à longs poils*, karakterističan za područje regije Zemlje Loare), kao i normandijski dijalekat u riječima poput *tancarville* (koja potiče od naziva sela *Tancarville* u Normandiji, u departmanu Sen-Maritim), *dalle* (koja datira iz XIV vijeka, pozajmljenica je iz staroskandinavskog *daela* – oluk) i *fale* (koja vuče porijeklo iz staronordijskog jezika kojim su govorili Vikinzi i označavala je voljku, gušu odnosno vrstu kese koje ptice imaju ispod grla i u kojoj hrana koju uzimaju prvo ostaje neko vrijeme prije nego što pređe u stomak. Sinonim u standardnom francuskom nalazimo u riječi *jabot*).

3. Regionalizmi na sjeveru Francuske

Ovo poglavlje obuhvata regionalizme u jeziku regije Gornja Francuska (Hauts-de-France) koja je nastala 2016. godine ujedinjenjem pokrajina Nor-Pa-de-Kale i Pikardije.

– (*aller*) *à la toilette* expr. (ići) u toalet, std. fr. (*aller*) *aux toilettes: Elle a alors fait une petite pause pour aller à la toilette.* (Micoud 2017)

– *astheure* adv. sada, trenutno, std. fr. *à cette heure, maintenant: Des vacances, astheure ! Ça fait ben juste deux semaines qu'y travaille dans le sens du monde en quasiment un an d'ouvrage pis y ose me parler de vacances !* (Essiambre, *Mémoires d'un quartier*, 1965–1969)

– *carabistouille* n. f. besmislica, budalaština, glupost, std. fr. *baliverne, bêtise, plaisanterie, sottise: Arrête de me raconter des carabistouilles !* (Beardsmore 1971)

– *chicon* n. m. endivija, std. fr. *endive: Le chicon, parisianisé sous le terme d'endive (voilà qu'on prend honte de notre vocabulaire !) donne lieu à des recettes de soupes délicieuses.* (Messiant, *La Cuisine flamande traditionnelle*, 1998)

- *couque* n. f. medenjak, std. fr. *pain d'épices*: *On buvait de l'anisette et on croquait des biscottes ou des couques d'Assche.* (Reider, *Mlle Vallantin*, 1862)
- *cru* adj. (*Il/Ça fait cru*) studeno, prohladno, pomet, ciča, std. fr. *Il fait un temps froid, humide et pénétrant: Je veux rentrer maintenant, il fait cru et je sens le froid dans le dos.* (Boiteux, *Les Renards cuisent au four*, 1990)
- *dracher* v. impers. pljuštati, liti, std. fr. *pleuvoir à verse, pleuvoir fortement: Le vent faisait ployer les arbres nus sur les rives. Il drachait ferme quand il atteignit Liège où résidait Étienne, son grand-oncle, changeur et alchimiste à ses heures.* (Bélorgey, *Autoportrait de Van Eyck*, 2000)
- *ducasse* n. f. seoska slava, fešta, zavetinja, std. fr. *fête patronale: [...] sans être malade du foie, il n'est pas interdit qu'un jour on ait le foie lourd, un lendemain de noce ou de ducasse [...].* (Stil, *Beau comme un homme*, 1977)
- *entrucher* (s') v. pron. zagrcnuti se, poleknuti/polehnuti, zaprijeti, std. fr. *avalier de travers: Je me suis entruché avec du pain.* (Avanzi 2017)
- (*être*) *en rue* expr. (biti) napolju, na ulici, std. fr. (*être*) *dans la rue: Traîner en rue toute la journée.* (Francard et al. 2010)
- *nareux, -euse* (*néreux, -euse*) adj. gadljiv, std. fr. *qui éprouve facilement du dégoût: Si on le place près de la Joséphine, elle qu'est narreuse comme pas une, son repas sera vite terminé.* (Goulon, *Souvenirs d'un garçon de ferme*, 1979)
- *savoir* v. tr. moći, biti sposoban, std. fr. *pouvoir: Je ne sais pas lire sans mes lunettes.* (Avanzi 2017)

Većina navedenih regionalizama Gornje Francuske je takođe karakteristična za područje Belgije, pa je sasvim razumljiv i uticaj holandskog i flamanskog jezika. Na primjer, glagol *savoir* se u ovoj regiji poistovjećuje sa holandskim glagolom *kunnen* koji se koristi i kada govorimo o fizičkim sposobnostima i o znanju, pa samim tim poprima značenje glagola *pouvoir*. U Belgiji su takođe u velikoj upotrebi regionalni izrazi: (*aller*) *à la toilette*, (*être*) *en rue*, *chicon*, *dracher*, *ducasse*, *carabistouille* i *couque*.

Primjećujemo sve širu upotrebu riječi za koje se ne može naći odgovarajući sinonim u standardnom jeziku. U standardnom francuskom ne postoji riječ koja bi mogla da opiše pojavu koju opisuje glagol *dracher*, a isti je slučaj sa izrazom *être nareux* koji se nekada može zamijeniti blažom varijantom *délicat*, iako ona ne uspijeva u potpunosti da prenese pravo značenje ovog regionalizma. Takođe, glagol *s'entrucher* u značenju *avalier de travers* (zagrcnuti se) ne možemo

poistovjetiti sa glagolom *s'étouffer* u standardnom jeziku koji ukazuje na pravo gušenje koje zahtijeva medicinsku intervenciju, ili riječ *ducasse*, koja označava seosku slavu koja se održava jednom ili dva puta godišnje, sa imenicom *fête* koja ima opšte značenje praznika i nije dovoljno precizna za objašnjenje specifičnog značenja ovog regionalizma.

4. Regionalizmi na sjeveroistoku Francuske

U ovom poglavlju su sadržani najpoznatiji izrazi Velikog Istoka (Grand Est), regije na sjeveroistoku Francuske koja je nastala spajanjem starih pokrajina Alzas, Lorena i Šampanja-Ardeni.

– *attendre sur* loc. verb. čekati nekoga ili nešto, std. fr. *attendre quelqu'un ou quelque chose: On attend toujours sur les mêmes, c'est pénible!* (Avanzi 2018)

– *avec* (sans substantif) adv. Adverbijalna upotreba prijedloga uz glagole *venir, partir* itd. koga ne prati zamjenica: (*Je vais au cinéma*), *tu viens avec?* – Dolaziš li?; Ideš? (Avanzi 2017) std. fr. *avec + substantif*

– *brimbelle* n. f. borovnica, std. fr. *myrtille: Le Benjamin était un paysan madré qui distillait plus ou moins clandestinement les brimbelles et les autres fruits sauvages.* (Chaudron, *Autour de la Bessotte. Souvenirs d'un enfant de Lorraine*, 1994)

– *clairer* v. osvijetliti, std. fr. *éclairer: [...] cette usine de Casamène qui a empesté le monde avec son gaz pour nous clairer.* (Sidot, *12, rue de la Roulotte*, 1981)

– *comme dit* expr. kako kažu, što se kaže, što bi rekli/što bi se reklo, std. fr. *comme on dit: Comme dit, on se voit après!* (Faustine 2020)

– *drisse* n. f. dijareja, std. fr. *diarrhée: Adonis, t'as la drisse. Pharmacien, une petite médecine pour la fille du diable qui a mal à son ventre!* (Vassal, *Français, si vous chantiez*, 1976)

– *entre midi* loc. adv. oko podneva, std. fr. *entre midi et deux heures, entre midi et quatorze heures: Je passerai te voir entre midi, tu me payeras le café, voilà tout!* (Lanher & Litaize 1990)

– *être après* loc. verb. starati se o nekome, paziti na nekoga, std. fr. *s'occuper de: Elle est après ses enfants.* (Avanzi 2017); posvetiti se nečemu, raditi na nečemu, std. fr. *travailler à quelque chose: Georges est après la comptabilité depuis plusieurs jours. Il a jusqu'à demain pour déclarer la TVA.* (linternaute.com)

– *foehn* n. m. fen, std. fr. *sèche-cheveux électrique: Après la douche, elle me sécha les cheveux avec le foehn devant la glace de son armoire dans sa chambre et me sculpta une houpette avec du gel vert à l'odeur de kiwi.* (Sitzstühl, *La Golf blanche*, 2020)

– *schlapp* (*schloppe, schlappa, schlabe, schalppe, schlarp, schlaf*) n. f. šlapa, papuča, natikača, std. fr. *chaussons: En rentrant à la maison, rien de mieux que de mettre des « schlappes » (chaussons) dans l'est de la France.* (lalsace.fr)

– *schlouck* (*chlouk, shloug, schlouk, schluck*) n. m. guc, gutljajčić, std. fr. *petite quantité, petite gorgée; boire un schlouck* – popiti piće: *Bois d'abord un petit schlouc, lui disait sa femme !* (Blanc, *Pays-Haut*, 1988)

– *schnougel* n. m. slina, šmrlja, std. fr. *morve: Le schnougel qui coule du nez.* (Avanzi 2017)

Regionalizmi predstavljeni u ovom poglavlju svjedoče o velikom uticaju germanskih dijalekata na jezik sjeveroistočne regije Francuske. To nije iznenađujuće s obzirom na činjenicu da Veliki Istok obuhvata ili se graniči s oblastima u kojima su zastupljene različite varijante germanskog jezika (Alzas, Lorena, Mozel, Švajcarska, Njemačka, Luksemburg, Belgija).

Na morfosintaksičkom planu, Avanzi (2017) ukazuje da konstrukcija *attendre sur* spada među najčešće germanizme (u njemačkom se ekvivalent glagola *attendre* gradi s ekvivalentom prijedloga *sur*). U francuskom jeziku, pravilo nalaže da se glagol *attendre* gradi bez prijedloga (*on attend quelqu'un ou quelque chose* – „čekamo nekoga ili nešto“). Međutim, prijedlog *après* nakon glagola *attendre* (*attendre après quelqu'un ou après quelque chose*) koristimo posebno u kontekstu nestrpljenja. Područje regionalizma *attendre sur*, ograničeno na regije Francuske u kojima se govorio njemački (Donja Rajna, Gornja Rajna i Mozel) i na frankofone okruge duž granice sa germanofonim kantom Švajcarske, ukazuje na ogroman uticaj sintakse njemačkog jezika. Takođe, upotreba prijedloga *avec* iza glagola kretanja koju ne prati zamjenica, kao u rečenicama *Je vais au cinéma, tu viens avec ?* veoma je stigmatizovana. Kada je riječ o ljudima ili životinjama, standardni francuski teži da doda zamjenicu iza prijedloga (*tu viens avec moi*), dok jezik Velikog Istoka preferira izostanak zamjenice (*tu viens avec*). Geografsko područje zastupljenosti konstrukcije *venir avec* ne dopušta sumnju u uticaj germanske sintakse na sintaksu francuskog. Ipak, Avanzi (2017) napominje da je mogućnost adverbijalne upotrebe prijedloga *avec* upisana u sistem opšteg francuskog jezika (priloška upotreba prijedloga *avec* uobičajena je kod glagola kao što su *faire* ili *vivre*).

Kod pojedinih leksičkih regionalizama s ovog područja je takođe neosporan uticaj njemačkog (*foehn, schluck, schnougel*), a većina njih je zastupljena i na francuskom govornom području Švajcarske.

5. Regionalizmi centralno-istočne oblasti Francuske

U ovom poglavlju ćemo usredsrediti pažnju na centralno-istočnu oblast Heksagona, tačnije na područje regija Overnja-Rona-Alpi (Auvergne-Rhône-Alpes) i Burgundija-Franš-Konte (Bourgogne-Franche-Comté).

– *cayon* (*caïon*) n. m. prase, svinja, std. fr. *porc*: *Ce brave Fonse, qui en avait vu bien d'autres, affirma que ce fut le premier caïon qu'il tua deux fois [...]*. (Fourneyron, *Le Champi du Val d'Abondance*, 1990)

– *cheni* (*chenit*) n. m. prašina, prljavština, otpad, std. fr. *poussière, brindilles, épluchures, balayures*: *Si vous avez le temps, promenez-vous dans nos auberges de campagne, [...] vous y trouverez, pendues au mur et pleines de chenies, des photos de classes de conscrits [...]*. (Mazoyer, *Les Aventures du Toine Goubard*, 1982)

– *darbon* (*darbou, derbon, derbou, drabon*) n. m. krtica, std. fr. *taupe*: *J'ai acheté des pièges pour prendre les darbons qui massacrent tout mon jardin* (Dromard 1991).

– *débarouler* v. skotrljati se, stropoštati se, srušiti se, svaliti se, sfujati se, std. fr. *dégringoler, tomber en roulant*: *Une poussée... un faux pas... et me voilà débaroulant les degrés pour arriver en bas tête la première [...]*. (Bailly, *Le Piosou*, 1980)

– *étendage* n. m. stalak za sušenje veša, sušilica za veš, magare, štrik, std. fr. *étendoir à linge*: *C'est pour éviter l'humidité que les étendages doivent être couverts, et les matières mises le plus possible à l'abri des intempéries*. (Quéret, *Manuel de l'industrie et du gaz*, 1923)

– *faire ripaille* loc. verb. gozbiti, std. fr. *participer à un banquet ; faire bonne chère*: *Tant que j'ai eu de l'argent, j'ai fait ripaille, folie et vie joyeuse*. (Hugo, *Notre-Dame de Paris*, 1831)

– *gâche* n. f. mjesto, std. fr. *place*: *À l'école, un camarade peut demander à un autre de lui garder une gâche à côté de lui*. (Avanzi 2017)

– *gaugé, -e* adj. mokar, skvašen; blatnjav, isprljan, std. fr. *mouillé, sale*: *Je suis tombé dans une flaque en venant ; je suis tout gaugé !* (lalanguefrancaise.com)

– *mire* (*mironne*) n. f. mačka, *miron* n. m. mačak, std. fr. *chatte, chat*: *Les femmes, c'est comme les mironnes. Elles vous font miaou, miaou ! Puis quand vous les touchez, elles vous graffinent*. (Puitspelu 1894)

– *n'avoir personne vu* expr. ne vidjeti nikoga, std. fr. *n'avoir vu personne*: *Il n'a personne vu*. (Avanzi 2017)

– *t'chi* adv. ništa, uopšte, std. fr. *rien*: *J'ai tchi à fumer*. (Thibault & Avanzi 2020).

– *y* pron. neutre to; ono, std. fr. *le, ça*: *Jamais on n'aurait pu y deviner, personne !* (Cauwelaert, *La Vie interdite*, 1999)

Predstavljeni regionalizmi su u približnoj mjeri rasprostranjeni u čitavoj centralno-istočnoj oblasti gdje se nekada govorio frankoprovansalski ili arpitanski, iako bismo porijeklo većine regionalizama povezali sa područjem Liona, glavnog grada regije Overnja-Rona-Alpi (*gâche, darbon, cayon, débarouler*).

Primjećujemo odstupanja od norme prilikom upotrebe zamjenica. U standardnom francuskom, neodređena zamjenica *personne* se uvijek nalazi iza pomoćnog glagola i glagola u participu prošlom (*Il n'a vu personne* – „Nije vidio nikoga“). Međutim, u centralno-istočnoj regiji zamjenica dolazi poslije pomoćnog glagola (*Il n'a personne vu*), što je bio slučaj u lokalnim narječjima s ekvivalentom zamjenice *personne* – *nyon*, kao na primjer u dijalektu kantona Vo (Vaud): *je nyon vu* (Avanzi 2017). Ovu zamjenicu nalazimo u obliku *nion* u Dibuovom (Duboux 1986) rječniku *Dictionnaire du patois vaudois*: *nion*, pr. ind. : *personne*. *Lâi a nion perquie : il n'y a personne par ici. À nion que n'y âosse : à qui que ce soit, à personne, à âme qui vive. Lo nion ne l'oû : nom donné au diable* (litt. *personne ne l'entend*). *Nion cein : nulle part*.

U departmanu Izer (u bivšoj regiji Rona-Alpi), a naročito u Grenobleu i njegovoj okolini, koristi se konstrukcija *avoir t'chi + verbe au participe passé* (*J'ai t'chi mangé* – „Ništa nisam jeo“) koja zamjenjuje konstrukciju *avoir rien + verbe au participe passé* (*J'ai rien mangé*). *T'chi* nosi porijeklo iz romskog jezika u kojem nosi isto značenje i izgovara se [či] (Sailley 1979 ; Valet 1986). Može se naći i poslije glagola. U tom slučaju se koristi sa *que* (*que t'chi* predstavlja izraz koji ima za ekvivalent u standardnom francuskom *rien du tout*): *J'ai mangé que t'chi*. („Nisam jeo uopšte/apsolutno ništa“).

Većina regionalizama s ovog područja je zastupljena i na francuskom govornom području Švajcarske, kao npr. zamjenica *y* u funkciji direktnog objekta. Prema Rezou (2001), regionalna upotreba ove zamjenice je prvi put uočena 1547. godine u jeziku Romandije, a danas se na istom području jedva može čuti van Ženeve. U Švajcarskoj su takođe u velikoj upotrebi riječi *darbon, cayon* ili *cheni* koja se u Francuskoj najviše vezuje za prostor regije Franš Konte.

6. Regionalizmi na jugu Francuske

Ovo poglavlje obuhvata izraze u francuskom jeziku koji je u upotrebi na području regija: Oksitanija (Occitanie: bivše Langdok-Rusijon i Jug-Pireneji), Provansa-Alpi-Azurna obala (Provence-Alpes-Côte d'Azur), kao i na Korzici (Corse).

– cèbe n. f. luk, std. fr. *oignon*: *J'en profitais pour aller au jardin chercher une ou deux cèbes, et un à trois plants de salade lorsque c'était la saison.* (Chevrier, *La Haute-Bigue*, 1996); *cébette* n. f. mladi luk: [...] *des cébettes qu'il découpait en long sans aller jusqu'au bout, formant avec ces oignons nouveaux des sortes de pinceaux qu'il trempait simplement dans le sel avant de les croquer.* (Arnaud, *Les Oranges de la mer*, 1990); *vert comme des queues de cèbes* fig. – škrt. (Blanchet 2004)

– *dégun* pron. indéf. niko, std. fr. *personne*: *Si seulement j'avais une bagnole, je me tirerais loin... Dégun entendrait plus parler de moi... Juré...* (Carrese 1995)

– *dévarier* v. tr. uznemiriti, poremetiti, zbuniti, std. fr. *bouleverser*: *À mon âge on récupère vite, mais la mort d'Augustin m'a tellement dévarié que j'ai besoin du secours immédiat de ma tante [...].* (Audouard, *Le Sabre de mon père*, 1999)

– *escagasser* v. tr. oslabiti, smrviti, gnječiti, uništiti, satrti, pogaziti, std. fr. *écraser*; *escagassé, -e* adj. *Je suis un peu escagassé par la chaleur.* (Blavette, *Ma Provence en cuisine*, 1984); fig. *umoriti se*, std. fr. *se fatiguer*: *J'ai bien besoin de vacances, je suis complètement escagassée.* (Germi 1996); *zamarati, iznervirati*, std. fr. *embêter*: *Tu m'escagasses avec tes histoires, ça m'énerve à la fin.* (Quesnel 2006); *pretući, premlatiti*, std. fr. *battre, tabasser*: *Qui t'a escagassé la figure ? Tu t'es battu ?* (Courbou, *Les Chapacans*, 1994)

– *escaner* v. daviti, gušiti, ugušiti, std. fr. *s'étrangler, s'étouffer*: *Lâche-moi, tu m'escanes !* (Blanchet 2004)

– *escoube* n. f. metla, portfiš, std. fr. *balai*: *Si ton chien s'approche encore de la table, il va prendre un coup d'escoube.* (Médélice 1981), *escoubette* n. f. ručna četka za čišćenje, *escouber* v. mesti, čistiti pod, potirati pod: *Tu en pas marre d'escouber ? prends l'aspirateur !* (Blanchet 2004), fig. *piti, lokati*: *Si tu voyais tout le vin qu'ils y ont fait escouber.* (Blanchet 2004)

– *ensuqué, -e* adj. trom, truntav, umoran, izmoren, ispijen, preplavljen; šokiran, potresen; mamuran, sanjiv, std. fr. *engourdi, -e, fatigué, -e*: *A force de travailler dans les champs, il a été ensuqué par le soleil.* (linternaute.com)

– *esquicher* v. stisnuti, sabiti, pritisnuti, zbiti, zgnječiti, std. fr. *être écrasé, -e; être serré, -e*: *L'hiver, on s'esquichait tous autour de l'âtre, pour avoir plus chaud.* (Chaleil, *La Mémoire du village*, 1989); *ésquiché, -e* adj. *stisnut, zbijen, zgnječen*: *Dans la petite boutique, esquichées comme des sardines, elles se bousculaient, palpaient, discutaient, se fâchaient et se raccommodaient à peu près tout de suite...* (Albertini, *Les Merdicoles*, 1998);

- *péguer* v. prilijepiti, slijepiti, std. fr. *coller très légèrement: Ah ! c'est bon les dattes ! Ça pègue un peu les doigts, mais c'est bon [...]*. (Ferrandez, *Nouvelles du pays*, 1986)
- *peuchère* interj. Ajme!; Dođavola!; Jadnik/Jadnica!; Sirotan/Sirota/Sirotica!; Nesretnik/Nesretnica!, std. fr. *le/la pauvre, miskine: Si c'est pas malheureux, se suicider comme ça, du jour au lendemain ! [...]* *Peuchère, qui aurait pu penser qu'il en arriverait là ?* (Couderc, *Le Petit*, 1998)
- *rouméguer* v. mrmjljati, gundati, bubnjati, std. fr. *ruminer, bougonner: [...]* *une canette de bière vint se briser contre le mur à quelques centimètres sur notre droite [...], je rouméguaï entre mes dents [...]*. (Dessaint, *Du bruit sous le silence*, 1999); *roumègue* n. gundalo: *Cette vieille roumègue qui avait pris l'habitude de commander et de voir obéir à ses moindres desseins ne pouvait pas arriver à comprendre que cela était changé dans si peu de jours.* (Folcher, *Les Carnets de guerre*, 1981)
- *tomber (quelque chose)* v. tr. ispustiti, iskliznuti, oboriti, std. fr. *faire tomber: Il tombe ses lunettes.* (Bastide et al., *Alcools de nuit*, 1988).

Svi navedeni regionalizmi na jugu Francuske potiču iz oksitanskog jezika, uglavnom iz provansalskog dijalekta. Neki regionalizmi karakteristični za jug Heksagona će se najprije povezati sa lokalnim dijalektom Marselja (*dégun, escoube, peuchère, cèbe*). Upravo se iz ovog grada širi izvjestan broj jezičkih inovacija ka ostatku regije, ali se istovremeno dijalekat Marselja često doživljava kao zaseban, manje sofisticiran i prost. Procjenjuje se da je otprilike do sredine XIX vijeka francuski jezik bio relativno nepoznat u seoskoj oblasti koja se protezala od zapada do istoka južne Francuske i da su se tamošnji ljudi izražavali isključivo lokalnim idiomom, odnosno različitim dijalektima oksitanskog jezika. Decenije upotrebe francuskog i oksitanskog na istom prostoru stvorile su, kako u jednom tako i u drugom jeziku, veliki broj pozajmljenica. Iako je na njemu stvorena renomirana literatura, provansalski je prije svega govorni jezik. On spontano odražava kulturu Provanse i omogućava svima da primijete lokalne i društvene varijacije u jeziku.

7. Zaključak

Nakon analize najzastupljenijih regionalizama svake od pet regija, potvrđujemo hipotezu da ovi oblici uglavnom potiču iz starih varijanti francuskog jezika tj. narječja, *patois*. Jug Francuske je zadržao najveći broj riječi iz starih lokalnih narječja, može se zapaziti veliki broj oksitanizama. Na prostoru Normandije se također čak i danas u većoj mjeri govori *patois*. Značajan broj regionalnih izraza pronalazimo i u

gradovima u kojima je on odavno zaboravljen, ali koji imaju jak regionalni identitet poput Marselja, Liona, itd. Takođe uviđamo veliki uticaj graničnih zemalja: Belgije u jeziku na sjeveru Francuske, Švajcarske u pojedinim riječima centralno-istočne oblasti, a naročito u regiji Veliki Istok gdje je prilično prisutan i uticaj njemačkog.

Veliki broj regionalizama nalazi potpune ekvivalente u standardnom francuskom, a neki od njih i lažne parove. Međutim, ukazali smo i na odsutnost potpunih ekvivalenata u standardnom francuskom kada je riječ o regionalizmima poput *être nareux*, *ducasse*, *il fait cru*, *s'entrucher*, *dracher*, *être gaugé*, *péguer*. Većina leksičkih regionalizama se odnosi na stvari, aktivnosti ili tradicije koje su dominantne u određenom regionu. Fizičke karakteristike regiona takođe predstavljaju priliku za korišćenje regionalnog rječnika. Primijećujemo da u različitim oblastima postoje specifični nazivi životinja, ali i poljoprivredne prakse koje su se razvile u konkretnom regionu. Dakle, regionalne riječi su opisivale stvarnost koja nigdje drugo ne postoji i danas ove riječi opstaju kada standardni francuski ne može da ponudi odgovarajući izraz. Samim tim, možemo i pretpostaviti koje od njih imaju veliku vjerovatnoću da se rasprostrane na čitavoj teritoriji.

U procesu prevoda regionalizama sa regionalnog francuskog jezika na crnogorski jezik, najprije smo koristili unutarjezičko prevođenje (*traduction intralinguale*) koje podrazumijeva prevod sa regionalnog francuskog jezika na standardni francuski, a potom međujezičko prevođenje (*traduction interlinguale*) koje se tiče prenošenja teksta sa standardnog francuskog na standardni crnogorski jezik. Neki regionalizmi nam daju mogućnost da se ne zaustavimo na nivou međujezičkog prevođenja, već da nastavimo sa unutarjezičkim prevodom na naš maternji jezik. Ovo smo uspjeli da primijenimo prilikom prevoda određenih francuskih regionalizama, pa se u prethodnom tekstu mogu primijetiti i regionalni izrazi u crnogorskom jeziku, dati nakon onih u standardnoj varijanti. Naime, tražeći „kulturnu ekvivalenciju“ francuske regionalne riječi na crnogorski, uspjeli smo da pronađemo crnogorski regionalni jezički sistem koji liči na francuski regionalni izraz i stvara u našem društvu istu sliku koju stvara dati francuski regionalizam. Na primjer: regionalni francuski jezik (na jugu Francuske): *escoube* – standardni francuski jezik: *balai* – standardni crnogorski jezik: *metla* – regionalni crnogorski jezik (na jugu Crne Gore): *portfiš*. Na isti način se može pristupiti i prevodu glagola izvedenog od ove imenice: regionalni francuski jezik (na jugu Francuske): *escouber* – standardni francuski jezik: *balayer* – standardni crnogorski jezik: *čistiti pod* – regionalni crnogorski jezik (na sjeveru Crne Gore): *potirati pod* i sl.

Ovakav pristup prevodenju odgovara ideji da prevod treba da razotkrije bogatstvo jezika.

Ovim radom, pored upoznavanja čitalaca sa varijantama francuskog jezika prisutnim u različitim oblastima, te posebnostima jezičke situacije regija na evropskoj teritoriji Francuske, želimo ujedno i probuditi svijest ljudi da su regionalizmi sastavni dio identiteta francuske države, njene kulture i nasljeđa i da nikako ne treba da budu povod za stigmatizaciju. Analiza predstavljenih regionalizama je uspela da dokaže da ne postoji jedna varijanta jezika bolja od drugih. Svaki region ima svoj autentičan francuski jezik, a regionalizmi oslikavaju stvarnost koja čini neodvojiv dio njegovog pejzaža.

Literatura:

- Avanzi, Mathieu. *Atlas du français de nos régions*. Paris : Armand Colin, 2017.
- Avanzi, Mathieu. „Le pronom y accusatif en français régional et dans les dialectes gallo-romans: histoire et géographie.” *Linguisticae investigationes*, 41, 2018. 62-86. <https://doi.org/10.1075/li.00013.ava>
- Avanzi, Mathieu. „Cartographier les régionalismes du français de Suisse romande et de France voisine à l'ère des sciences participatives.” *Cahiers internationaux de Sociolinguistique*, 14, 2018. 43-103. doi: 10.3917/cisl.1802.0043
- Avanzi, Mathieu, et al. „Présentation d'une enquête pour l'étude des régionalismes du français.” SHS Web of Conferences 27, 03001, 5e Congrès Mondial de Linguistique Française. *EDP Sciences*, 2016. doi: 10.1051/shsconf/20162703001
- Baetens Beardsmore, Hugo. *Le français régional de Bruxelles*. Brussels : Presses universitaires de Bruxelles, 1971.
- Blanchet, Philippe. *Le parler de Marseille et de Provence : dictionnaire du français régional*. Paris : Bonneton, 2004.
- Boulanger, Jean-Claude. „À propos du concept de « régionalisme ».” *Lexique*, 3, Presses Universitaires de Lille, 1985. 125–146.
- Carroué, Laurent. *La France des 13 régions*. Paris : Armand Colin, 2017.
- Dromard, René. *3000 expressions du parler franc-comtois*. Besançon : Franc-Albert, 1991.
- Duboux, Frédéric. *Dictionnaire du patois vaudois*. Orbe : Campiche, 1981.
- Germi, Claudette. *Mots du Champsaur, Hautes-Alpes*. Grenoble : Ellug, 1996.
- Gros, Jules. *Le trésor du breton parlé. Première partie. Le langage figuré, 2ème ed. revue et augmentée*. Saint Brieuc : Les Presses Bretonnes, 1970.
- Grujić, Branislav. *Rečnik francusko-srpskohrvatski srpskohrvatsko-francuski, sa kratkom gramatikom francuskog jezika*. Cetinje : Obod, 1998.
- Lepelley, René. *Dictionnaire du français régional de Normandie*. Chamalières : Bonneton, 1993.
- Ljubičić, Maslina. *Posuđenice i lažni parovi. Hrvatski, talijanski i jezično posredovanje*. Zagreb: FF press, 2011.

- Puitspelu, Nizier. *Le Littré de la Grand'Côte : à l'usage de ceux qui veulent parler et écrire correctement*. Lyon : impr. Juré de l'Académie, 1984.
- Putanec, Valentin. *Francusko-hrvatski ili srpski rječnik*. Zagreb : Školska knjiga, 1982.
- Quesnel, Hervé. *Le français parlé du Puy-en-Velay et de ses environs*. Champétières : Montmarie, 2006.
- Rézeau, Pierre. *Dictionnaire des régionalismes de France : géographie et histoire d'un patrimoine linguistique*. Bruxelles : DeBoeck/Duculot, 2001.
- Sailley, Robert. *Vocabulaire fondamental du tsigane d'Europe*. Paris : Maisonneuve et Larose, 1979.
- Thibault, André, & Mathieu, Avanzi. La variation régionale en grammaire. *L'information grammaticale*, 166, 2020. doi: 10.2143/IG.166.0.3288318é
- Valet, Joseph. *Vocabulaire des manouches d'Auvergne*. Clermont-Ferrand : Valet, 1986.

Internet sajтови :

- Avanzi, Mathieu. Français de nos régions. Preuzeto 11. februara 2023. sa <https://francaisdenosregions.com/>
- CCM Benchmark Group, Linternaute (n.d.). Preuzeto 25. septembra 2023. sa <https://www.linternaute.fr/dictionnaire/fr/>
- C. M. „Quel français régional parlez-vous ? ” 2017. Preuzeto 25. septembra 2023. sa [lalsace.fr](https://www.lalsace.fr/actualite/2017/10/23/quel-francais-regional-parlez-vous). <https://www.lalsace.fr/actualite/2017/10/23/quel-francais-regional-parlez-vous>
- Faustine, C. „Top des mots et expressions qu'on n'entend qu'à Strasbourg et en Alsace.” 2020. Preuzeto 25. septembra 2023. sa <https://www.lebonbon.fr/strasbourg/les-tops-insolite/top-des-mots-et-expressions-alsaciennes/>
- Lalanguefrancaise.com (n.d.). Preuzeto 20. septembra 2023. sa <https://www.lalanguefrancaise.com>
- Micoud, Amelie. „21 mots et expressions belges à apprendre si tu es français.” 2017. Preuzeto 25. septembra 2023. sa <https://fr.newsmonkey.be/21-mots-et-expressions-belges-a-apprendre/>
- Pagure, J. „Top 15 des expressions trop cool qu'on devrait piquer aux Bretons, des gens stylés.” 2022. Preuzeto 25. septembra 2023. sa <https://www.topito.com/top-expressions-bretonnes-devrait-adopter>

REGIONALISMS IN THE FRENCH LANGUAGE: ANALYSIS OF LINGUISTIC PECULIARITIES OF REGIONS IN THE EUROPEAN TERRITORY OF FRANCE

The aim of this paper is to analyze the linguistic situation in France focusing on regionalisms in various areas. Our research is rooted in the study of regional expressions across the thirteen current regions within the European territory

of France which we classified into groups based on their geographical position and the similarity of the linguistic situation, thus dividing the Hexagon into five distinct linguistic areas. Our objective is to determine the origin, find equivalents in standard French and provide an adequate translation of French regionalisms into the Montenegrin language. This study is connected to the European territory of France, yet it is crucial to acknowledge that the French territory includes overseas regions and departments, where regional variations have a somewhat different status compared to those in the Hexagon. The idea of the study is to present the linguistic peculiarities of the French regions by elucidating the most renowned regional expressions of each of them, which are related to one of the five areas on the territory of the Hexagon: western, northern, northeastern, central-eastern and southern.

Lexical regionalisms in the French language were analyzed for the purpose of creating specialized dictionaries such as Rézeau's (Rézeau 2001) *Dictionnaire des régionalismes de France (DRF)* which served as our primary source when considering the origin of regional expressions. It is believed that constraints in human resources and time have restricted the extent of such research. Until recently, there will be no significant efforts in this area, and then Avanzi (2017) will utilize modern technology to initiate research akin to surveys on the vitality of regional words carried out by his predecessors, which will aid in selecting specific regionalisms that will be the focus of our study. The results obtained from the analysis of the presented expressions will, among other outcomes, enable us to compare the linguistic features of different regions within the Hexagon, in order to understand the current linguistic situation in France and introduce readers to different varieties of the French language.

When delving into the analysis of regionalisms, our starting point involves acknowledging significant differences in terms of the prevalence of their use. We will demonstrate that certain regionalisms resonate throughout the entire classified area, while others are predominantly confined to the specific region or city, as well as which of them have the possibility of losing their regional character in the future due to the increasing expansion towards the rest of the territory. In tracing the origin of regionalisms, we start from the assumption that most of them originate from old local dialects (even though these regional languages have undergone transformations over time to get their current forms). Furthermore, we recognize the substantial influence of neighboring countries' languages on the linguistic variations observed in French regions. The paper aims to answer the following questions: What expressions characterize the French language in various regions within the Hexagon area? What dialects do they come from, and to what extent do neighboring countries' languages impact regional variations in France? Do regional words find equivalents in standard French? How do we approach translating regionalisms into the Montenegrin language? The answers to these questions will provide a more profound understanding of the linguistic diversity inherent in the French language.

In the second chapter, we presented some of the most famous expressions related to the west of France, by which we consider the following

regions: Brittany (Bretagne), Pays de la Loire, Normandy (Normandie) and New Aquitaine (Nouvelle-Aquitaine): *a-dreuz* (*a-droezz*, *à dreuze*), *bouiner* (*bouéner*), *bourrier* (*bourier*), *dalle*, *débaucher*, *embaucher*, *loger*, *être rendu*, *fale* (*falle*), *gueille*, *ramasse-bourrier* and *tancarville*. The mentioned regionalisms find equivalents in the standard language, and we conclude that half of them (*débaucher*, *embaucher*, *ça loge*, *être rendu* and *dalle*) also find homonyms in it, or rather false pairs (*faux amis*). We can see the diversity of the origins of the mentioned regionalisms: from the Breton language (*a-dreuz*, which can also be found in the forms *a-droezz* and *à dreuze*, characteristic of Brittany), Old French spoken in the Middle Ages (*gueille*, related to the Gironde region, comes from 17th century, from the Old French word *guenipe*, which is based on the Gaelic word *wádana* – water), Latin (*bourrier*, from *burra* – *étouffe grossière à longs poils*, characteristic of the Loire region), as well as the influence of the Norman dialect in the words *tancarville* (derived from the name of the village of Tancarville in Normandy, in the department of Saint-Maritim), *dalle* (originates from the 14th century, of Norman origin, borrowed from the Old Scandinavian *daela*, gutter) and *fale* (originating from the Old Norse language spoken by the Vikings, denoting a cow, a throat, i.e., the type of pouch that birds have under their throats and in which the food they take first remains for some time before passing into the stomach, std. Fr. *jabot*).

In the third chapter, we covered regionalisms in the language of the Hauts-de-France region, which was created in 2016 by the unification of the provinces of Nord-Pas-de-Calais and Picardy (Picardie): (*aller*) *à la toilette*, *astheure*, *carabistouille*, *chicon*, *couque*, *cru*, *dracher*, *ducasse*, *entrucher* (*s'*), (*être*) *en rue*, *nareux*, *-euse* (*néreux*, *-euse*) and *savoir*. In most of the mentioned regionalisms in the north of France, we can see a significant influence from Belgium, making the influence of the Dutch and Flemish languages quite understandable. We observe an increasing use of words for which no adequate synonym can be found in the standard language. There is no word in standard French that can describe the phenomenon described by the verb *dracher*. Instead of *être nareux* the milder variant *délicat* can sometimes be used, although it cannot convey the true meaning of the regionalism. *S'entrucher*, in the sense of *avalier de travers* (to choke), cannot be fully identified with the verb *s'étouffer* in the standard language, indicating true suffocation requiring medical intervention. The word *ducasse*, denoting any country celebration that takes place once or twice a year, cannot be totally replaced with the noun *fête*, which has a general meaning of holiday or celebration and is not precise enough to explain the meaning of this regionalism.

The fourth chapter features the most renowned expressions of the Grand Est region, located in the northeast of France that was created by merging the old provinces of Alsace, Lorraine and Champagne-Ardenne: *attendre sur*, *avec* (*sans substantif*), *brimbelle*, *clairer*, *comme dit*, *drisse*, *entre midi*, *être après*, *foehn*, *schlapp*, *schlouck* and *schnougel*. With these regionalisms, we can observe the significant influence of Germanic dialects on the language of the northeastern region of France. This influence is not unexpected, given that the Grand Est encompasses or borders areas where various forms of the Germanic

language are present, including Alsace, Lorraine, Moselle, Switzerland, Germany, Luxembourg, and Belgium. On the morphosyntactic level, the construction *attendre sur* is found among the most common Germanisms, with usage limited to the regions of France where German was spoken (Lower Rhine, Upper Rhine, and Mosel) and to the francophone districts along the border with Germany and Switzerland. Additionally, there is a specific use of the preposition *avec* after the verb of motion that is not followed by a pronoun (as in the sentence *Je vais au cinéma, tu viens avec ?*) which is highly stigmatized. When talking about people or animals, standard French tends to add a pronoun after the preposition (*tu viens avec moi*), while the language of the Grand Est region prefers the absence of a pronoun (*tu viens avec*). In certain lexical regionalisms from this area, the influence of German is undeniable (*foehn, schluck, schnougel*, etc.), and most of them are also represented in the French-speaking area of Switzerland.

In the fifth chapter, our attention was directed towards the central-eastern area of France, specifically the Auvergne-Rhône-Alpes and Burgundy-Franche-Comté regions. We analyzed the following regionalisms: *cayon (caïon)*, *cheni (chenit)*, *darbon (darbou, derbon, derbou, drabon)*, *débarouler*, *étendage*, *faire ripaille*, *gâche*, *gaugé, -e*, *mire (mironne) miron*, *n'avoir personne vu*, *t'chi* and *y*. The presented regionalisms are approximately spread throughout the entire central-eastern area where Franco-Provençal or Arpitan was once spoken, although we primarily associate the origin of most regionalisms with the area around Lyon, the capital of the Auvergne-Rhône-Alpes region (such as *gâche, darbon, cayon, débarouler*). The majority of regional expressions from this region also find representation in the French-speaking area of Switzerland, such as the substitution of *y* in the direct object function. According to Rezeau (2001), the regional use of this pronoun was initially observed in 1547 in the Romandy language, and today it is scarcely heard in the same area outside of Geneva. In Switzerland, words like *darbon, cayon*, or *cheni*, characteristic of the Franche-Comté region, are also widely used.

The sixth chapter covered the expressions that are frequently heard in these regions: Occitanie (former Languedoc-Roussillon and South-Pyrenees), Provence-Alpes-Côte d'Azur, and Corsica (Corse): *cèbe*, *dégun*, *dévarier*, *escagasser*, *escaner*, *escoube*, *ensuqué, -e*, *ésquiché, -e*, *péguer*, *peuchère*, *rouméguer*, *tomber (quelque chose)*. All the mentioned regionalisms in the south of France trace their origins to the Occitan language, primarily deriving from the Provençal dialect. Some regionalisms characteristic of the south of the Hexagon will first be associated with the local dialect of Marseille (such as *dégun, escoube, peuchère, cèbe*). It is from this city that several linguistic innovations spread to the rest of the region. However, simultaneously, the Marseille dialect is often perceived as distinct, less refined, and more straightforward. It is estimated that until around the mid-19th century, the French language was relatively unknown in the rural areas spanning from the west to the east of southern France. The people in these areas exclusively expressed themselves in the local idiom, i.e. various dialects of the Occitan language. Decades of coexistence and usage of both French and Occitan in the

same region have resulted in the incorporation of a multitude of loanwords in both languages.

After analyzing the most represented regionalisms of each of the five regions, we confirm the hypothesis that these forms mostly originate from old varieties of the French language, namely dialects, *patois*. Additionally, we observe a significant influence from neighboring countries: Belgium in the language of northern France, Switzerland in certain words of the central-eastern region, and notably in the Grand Est region where the influence of German is quite prevalent. While a considerable number of regionalisms have equivalent counterparts in standard French, we also pointed out the absence of complete equivalents when it comes to regionalisms such as *être nareux*, *ducasse*, *il fait cru*, *s'entrucher*, *dracher*, *être gaugé*, *péguer*. Most lexical regionalisms refer to things, activities or traditions that are dominant in a particular region, as well as the physical characteristics of the region, specific names for animals and unique agricultural practices that have developed in a particular area. Thus, regional words described a reality that does not exist anywhere else, and today these words persist when standard French cannot provide a suitable expression. With that, we can also assume which of them have a high probability of spreading over the entire territory.

In translating regionalisms from regional French to Montenegrin, we employed intralingual translation (*traduction intralinguale*), translating from regional French to standard French, followed by interlingual translation (*traduction interlinguale*), transferring the text from standard French to standard Montenegrin. Some regionalisms allowed us to continue with intralingual translation into our mother tongue. We managed to apply this when translating certain regionalisms, so in the previous text regional expressions in the Montenegrin language could also be noticed after those in the standard version. That is to say, by looking for the "cultural equivalence" of the French regional word in Montenegrin, we managed to find the Montenegrin regional language system that resembles the French regional expression and creates the same image in our society as the given French regionalism. For example: regional French language (in the south of France): *escoube* – standard French language: *balai* – standard Montenegrin language: *metla* – regional Montenegrin language (in the south of Montenegro): *portfiš*. Similarly, the translation of the derived verb can be approached: regional French language (in the south of France): *escouber* – standard French language: *balayer* – standard Montenegrin language: *čistiti pod* – regional Montenegrin language (in the north of Montenegro): *potirati pod*. This translation approach aligns with the idea that translation should reveal the richness of language.

This paper, in addition to introducing readers to the variants of the French language present in different areas and the linguistic peculiarities of the regions in the European territory of France, aims to raise awareness that regionalisms are integral to the identity of France, its culture and heritage, and should not be a reason for stigmatization. The analysis of the presented regional expressions has managed to prove that there is no one variation of the language

better than the others. Each region has its own authentic French language, and regionalisms reflect the reality that forms an inseparable part of its landscape.

Keywords: regionalism, regional French language, dialect, the European territory of France, Hexagon